

De Hervaut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 11 November 1888. N°. 568.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonneementen en Adverventien aan de ADMINISTRATIE van De Hervaut, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Insendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in tusschenkomst komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonneementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van lidgedaven en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

De Heidelbergse Catechismus.

ZONDAGS AFDEELING XX.

Van den Heiligen Geest.

V. (Slot).

Onderzoekt u zelven, of gij in het geloof zijt, begooft u zelven. Of kent gij u zelven niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij enigzins verwerpteljk zijt?

2 Cor. 13:5.

Aangaande de „verzekerdheid van onze personele zaligheid“ belijden de Gereformeerde kerken dezer landen dit: „Van hunne eeuwige en onveranderlijke verkiezing ter zaligheid worden de uitverkorenen te zijner tijd, hoewel bij onderscheidene trappen en met ongelijke mate verzekerd. En zulks niet, als zij de verborgenheden en diepten Gods curieuselijk doorzoeken, maar als zij de onfeilbare vruchten der verkiezing, in het Woord van God aangewezen (als daar zijn: het waar geloof in Christus, kinderlijke vrees Gods, droefheid die naar God is over de zonden, honger en dorst naar de gerechtigheid enz.) in zichzelven met een geestelijke blijdschap en heilige vermakeling waarnemen. Uit welk gevoel en uit welke verzekerdheid van verkiezing de kinderen Gods dan dagelijks meer oorzak nemen, om zichzelven voor God te verootmoedigen, de diepte van zijn barmhartigheden aan te bidden, zichzelven te reinigen, en Hem, die hen eerst zoo uitnemend heeft liefgehad, wederom vuriglijk te beminnen.“ (Zie Dordsche Leerregelen. Hoofdst. I artikel 12 en 13).

Bestaat en stellig wijzen onze kerken dus al elk pogen van den mensch, om buiten de Heilige Schrift en de ervaring des levens om, enkel afgaande op innerlijke gevoelens en aandoeningen, door te willen dringen in Gods raad, het zegel des Boeks te verbreken en op de bladen van dat Boek des levens te bejagen, of ook zijn naam onder de namen der verkorenen staat. Niet alsof het Gode onmogelijk zou zijn, om langs dien rechtstreekschen, onmiddellijken weg aan zijn kind bekend te maken, wat Hij werkt. Of waarom zou Hij, die Mozes uit het braambosch en Jesaja van uit het midden der Serafinen riep, niet thans nog evengoed als toen, zijn verkorenen met name noemen en roepen kunnen; dat de knaap op zijn leger roepen hoorde: „Samuel, Samuel!“, en dat Samuel van zijn leger opstond en eindelijk antwoordde: „Zie, hier ben ik, Heere!“ Maar (en dit is al, wat onze kerken met deze belijdenissen zeggen willen) dien weg koos de Heere wel bij enkele zijner profeten en apostelen, maar dien weg koos Hij voor zijn kerk niet.

Nu zijn er echter predikers, die onnadenkend de groote onvoorzichtigheid begaan, om over de bekeering bij voorkeur naar aanleiding van een Schriftverhaal te prediken, waarin juist ook een buitengewone wijze van roeping bericht is, b. v. naar aanleiding van het gebeurde op den weg naar Damascus. En ofse er dan al bijzeggen of niet bijzeggen dat dit buitengewoon was, dat baat niet. Op het genoeft en in de voorstelling van de saamvergaderden laat dit dan altoos onwillekeurig den indruk achter, dat het zoo ook bij hen toe zal gaan, en zoo blijven ze wachten op een stem uit den hemel. En overmits er in 's menschen leven allerlei oogenblikken voorkomen, dat er redewisseling in zijn ziel plaats grijpt, en sommige woorden of gedachten met diepen indruk bij hem hangen blijven, en sommigen, die wat levendig van verbeelding zijn, vaak geluiden hooren, die subjectief uit de overspanning der zenuwen voortkomen, staan er dan in de gemeente op, die ook nu nog beweren metterdaad een soort roeping als op den weg naar Damascus ontvangen te hebben. Ze stellen zich dan voor, dat dit gebeurde in oogenblikken, dat ze alleen waren. Niemand kan het dus controleren. Wat ze zeggen is niet gehuicheld, alsof ze er om liegen zouden. Eer mag aangenomen, dat ze in diepe ontroeping der ziel metterdaad een indruk ontvingen, waarvan ze zich geen rekenschap kunnen geven, en die zich als een soort roeping aan hen voordoet. Vast hieraan geloovende ontleezen ze hieraan een innerlijke verzekerdheid. En nu gaan ze de gemeente in om deze groote gebeurtenis in hun leven ook aan anderen te vertellen, deze jaloersch te maken, en hun maar al te vaak, niet zonder geestelijke hoovaardij, den eisch op te leggen, dat het met hen eveneens moet toegaan, dat het anders de ware genade hun ontbreekt.

Dit kwaad was vóór de Hervorming zeer sterk in de mystieke kringen ingeslopen; was van daar in de Dooperij overgeleden; en uit de Dooperij is het overgekomen ook in de kerk van later dagen. En omdat de Synode van Dordrecht dit kwaad zag en er al het bedenkelijke van gevoelde, heeft zij toen zoo kras en duidelijk uitgesproken, dat de verzekerdheid voor Gods kinds geen vrucht is van „een curieuselijk onderzoeken van de verborgenheden Gods“, maar van een merken op de vruchten, die uit den wortel der verkiezing voortvloeien, te keuren naar de merkteekenen ons aangegeven in de Heilige Schrift.

Dat hiermee op zichzelf de innerlijke bevinding niet wordt afgesneden zal straks duidelijk genoeg uitkomen. Eerst echter dient onverdeeld de aandacht op het uitgangspunt gevestigd, en dan staat het vast, dat de roeping van Mozes in het braambosch, en van Samuel in de hut te Silo, van Jesaja uit de Serafinen of van Paulus op den weg naar Damascus gansch buitengewone roeping, in de bijzondere bedeeling Gods voor heel zijn kerk, waren, maar geen voorbeelden zijn van de wijze, waarop God de Heere thans nog zijn kinderen van hun eeuwige zaligheid verzekert.

Steds moet ge dus een iegelijk, die over zijn eeuwige zaligheid bekommerd is, van zichzelven af allereerst naar de Heilige Schrift wijzen. Niet gelijk gemeenlijk geschiedt, om hem met beroep op deze rijke en heerlijke beloften Gods zeker gevoel van zekerheid op te dringen. Denk aan den „Toetssteen der ware en valsche genade.“ Men mag over de vraag of men wel waarlijk een kind van God is, niet maar zoo heenloopen. Immers deze vraag is de ernstigste vraag die zich denken laat; de vraag die ook over uw lot voor eeuwig beslist; en Hebr. VI toont maar al te ontzettend, hoe rijk de geestelijke bevinding kan zijn en hoe verre de genieting van het heil kan gaan, en dat toch de trossen, die ge in uw beker uitdrukt, niet geplukt waren van den waren Wijnstok. Wie over deze ontzettende vraag heenloopt, heeft wel te overwegen of hij in deze slordigheid niet eer een merkteken van zijn onbekeerlijkheid heeft te sien. Bedenk wel, ook een Judas heeft jarenlang als Jezus' discipel te boek gestaan, zonder dat een der andere discipelen kwaad vermoeden hadden. Judas heeft gepredikt in naam van Jezus. Is door hem uitgesproken. Heeft teekenen en krachten in Jezus' naam gedaan. En ook Judas was bij de gelukkige discipelen, toen ze juichend en jubelend van hun missie terugkeerden, en riepen: „Heere, ook de duivelen zijn ons onderworpen geweest.“ Vooral bedienar n des Woords en met hen onderlingen en diakenen, en hoofden van scholen en gestichten en zendingsvereenigingen en vereenigingen van barmhartigheid mogen hier wel scherp op letten. Al zulk ambt en al zulke eerepest verleidt er zoo licht toe, om te wanen, dat er bij ons van geen valsche genade sprake kan zijn. De schare ziet tot u op. Ge verkeert dag aan dag in het heilige. Zoo schijnt het immers van zelf te spreken, dat ook gij des Heeren zijt, geschreven op het boek van Sion. En daarom kan er nooit genoeg op Judas gewezen. Ook hij was bedienaar des Woords. Ook hij was thesaurier van een heilig gezelschap. Ook hij streed voor den Heere en heeft wonderen krachten der geneezing gedaan. En toch... hoe vreeslijk was zijn einde. Wat meer worsteling om zekerheid en verzekering bij al wie in de gemeente voorgaat, kan dan ook niet genoeg aanbevolen. Chrysostomus zei eens, dat hij vreesde dat het groter deel der priesters in zijn dagen, als hun kudde inging, gevaar liep van zelf teruggezonden te worden. Wat dunkt u, ligt hier geen deel van waarheid in voor elke eeuw?

Zoo merkt ge wel, hoe verre wij er van af zijn, onderzoek naar iemands eeuwige heil, of toetsing van zijn genadestaat te willen afwijzen. Integendeel we wenschten dat zulk onderzoek en zulke toetsing minder verwaarloosd wierd. Slechts hierop dringen we met de Synode van Dordt aan, dat men dit onderzoek en deze toetsing op de rechte wijze instelle, en geen wegen insla, die uitloopen op misleiding van zichzelf en op wreldheid jegens den naaste.

Het rechte pad loopt hier door de Heilige Schrift. Immers verzekerdheid voor God gaat niet buiten het geloof om, maar is in al zijn deelen een werking en vrucht van het geloof. Nu keert God de Heere alle geloof altoos op zijn Woord. Zelfs mocht ge niet zeggen, dat het geloof rechtstreeks op Christus gaat. Het komt bij Christus uit, maar

door het Woord; en door het geloof in u opgenomen Christus dus, maar die u in het Woord geopenbaard, voorgeteekend en toegebracht is. Met een Christus van uw phantasie hebt ge niets te maken. Dat loopt onveranderlijk op dweperij, phantastisch fanatisme en ongeestelijke overgeestelijkheid uit. Uw weg is eerst naar de Schrift; door de Schrift naar den Christus; en door den Christus naar de gemeenschap met het eeuwig en volzalig Wezen, den Drieëenigen God.

Welke is nu die weg door de Schrift? Ge vindt in de Heilige Schrift toespraken en beloften van uw God gegeven aan zijn volk en in dat volk aan zijn kinderen. Ge vindt die beloften des Heeren met eedzweringen bevestigd. En ge leest in de Heilige Schrift hoe de Heere ook voor zijn volk sacramentele teekenen heeft ingesteld als waartekenen van het woord zijner belofte.

Maar tegenover die beloften, eedzweringen en zegelen vindt ge in diezelfde Schrift een teekening van den mensch, gelijk hij eenzijdig in zijn zonden voor God staat en anderszins voor God staan moet. Ge vindt er hem staan in zijn hoogheid, met zijn vijgeblad, met zijn eigengerechtigheid, met zijn eigendunkelijke vroomheid; en ge hoort hoe hij er staan moet als dood in misdaden en ongerechtigheid, God en zijn naaste hatende, niets geheel aan zichzelf hebbende, van den hoofschedel tot de voetstool gansch melaatsch.

En eindelijk vindt ge tusschen dien rijken God met zijn overvloeiende beloften van heil en tusschen dien zondaar die dood in misdaden en zonden ligt, Christus instaan als Middelaar, en ziet er een iegelijk, die zelf dood is en het bekent te zijn, in dien Middelaar het leven vinden. Hij zelf dwaas, ongerechtig, onheilig en ellendig; maar Christus hem gegeven tot wijsheid, gerechtigheid, heiligmaking en volkomen verlossing.

En nu is het voor u de vraag, of ge die Schrift lezende en in die Schrift u verdiepend, merkt dat ge eerst behagen haadt in dien mensch gelijk hij er stond, die zich ophield, die het vijgeblad in de hand nam, die zijn eigen gerechtigheden had en die vroom scheen; en of ge daarna almeer lust gaat hebben, om uzelf terug te vinden in den zondaar gelijk hij staat voor God, als zich kennende dood en doemschuldig, een vijand Gods en der menschen, en eigenlijk een vriend alleen van zijn eigen ik, een landlanger en instrument van Satan; en of ge, na zoo u zelven bekend te hebben, alsnu u zelven in uzelf geheel verliezende, een ander ik terugvindt in dien heerlijken Christus.

Edoch daar blijft het niet bij. De Schrift toont u dat kind van God als een levend plantje, dat opschiet en vrucht draagt. Heel andere vrucht dan de wilde wingerd. Niet alsof dat vrucht dragen ongestoord doorging, o Neen, de Schrift toont u dat plantje van Gods kind, als gedurig door wind en storm geschud, door booze vijanden leeg geplukt, soms door giftige wormen gestoken. Maar als het plantje echt is, toont de Schrift u hoe de Landman dan altoos komt, om dat plantje weer op te binden, te zuiveren, er een steunsel bij te zetten, mest aan den wortel te leggen, en het te besproeien, zoodat aan het eind toch altoos de vrucht weer uitbott. De Schrift toont u dat plantje in zijn winteren zomerstaat; nu eens in de lente als de vrucht pas uitbott, en dan weer in den herfst als de bladeren gellen en de vrucht u tegenblookt, maar zó dat in het eind de plant toch altoos aan de vrucht herkenbaar blijft.

Van die vrucht geeft ze u de afbeelding, de teekening, de omschrijving. Vruchten zoo heel anders dan van een bloot burgerlijke gerechtigheid, bestaande in nederigheid voor God, in ootmoed en deemoed, in zelfwegwerping gepaard aan een zoeken van de eere Gods, in teederheid van liefde, in bereidwilligheid om te vergeven, in verlangen naar de heerlijkheid die komt, in een zachten gloed van stille liefde voor den eenig Dierbare.

En nu zegt de belijdenis onzer kerken, dat het God den Heere belijft, om met toeneming en op onderscheidene wijze, langs dien weg der Heilige Schrift, zijn geroepenen van hun staat te verzekeren. Niet dus opeens, maar gaandeweg en bij trappen. Naar gelang ge inniger in de Schrift werd ingeleid, te sterker; en naar gelang ge verder op den weg zijt te machtiger; ja naar gelang uw strijd voor Christus sterker wordt, te overvloediger. En zulks bij den één meer door hem op den wortel van dat plantje meer te doen merken, en bij den ander door hem meer bij de vrucht te bepalen. Zoo het veel zomet in uw leven door u de vrucht te doen get nglan-

zen. Zoo het veel winter bij u is, door u op den aard van kiem en wortel te doen merken. Maar toch altoos bij beiden zó dat wortel en vrucht saam deze zekerheid in u sterken.

Toch is dit niet al, en hiermede komen we op verzegeling in engeren zin terug. Als ik een brief keuren zal of hij echt is, kan ik letten op het handschrift, op den inhoud, dan ziet hij de vrucht der bekeering aan; maar ook na op deze beide gelet te hebben, onderzoekt hij dan nog het zegel.

De barmhartigheden des Heeren zijn zoo rijk en overvloedig. Hij weet wat worsteling het voor een zondaar, dien Hij roept, is, om, tegen de aanklacht van Satan en zijn eigen boos hart in, toch aan genade te gelooven. En daarom laat Hij het niet bij het echte handschrift, en bij den zuiveren inhoud, maar drukt er ook een zegel op. En dit zegel nu werkt door de inwendige indrukking en stempeling van den Heiligen Geest in verband met de heilige Sacramenten.

Er is een Geest die met onzen geest getuigt, dat we kinderen Gods zijn; door wien we roepen Abba Vader; die ons eestelingen van den oogst der zaligheid toebedeelt; en in ons bidt met onuitsprekelijke verzuchtingen. En wee den bloot voorwerpelijken prediker, die voor dit bevindelijk werk van den Heiligen Geest geen oog noch oor heeft.

Orthodoxie is nooit dood, in orthodoxie is altoos leven en heerlijkheid en tinteling der liefde. En een orthodoxie, waarin dit niet gekend wordt, is heterodoxie, geen rechtzinnigheid, maar afval van het Woord.

En er is wel terdege geestelijke bevinding, die moet er zijn. Niet een bevinding die in allerlei phantasie speelt en heele verhalen weet op te dischen; maar een heilige bevinding van de werkingen der vertroosting van den Heiligen Geest in het diepste des gemoeds, werkende in ervaringen en genietingen van zalige liefde; onze ziel ophelende tot in de steren der majesteit; en ons doortintelende met een heilig Pinksteruur.

Wel zijn ook deze innerlijke werkingen des Heiligen Geestes niet bij ieder gelijk in maat en wijze. Hoe dor en schraal komt een Jacobus niet uit, zoo ge hem vergelijkt bij een Johannes, een Petrus, een Paulus. Wat zijn Salomo's spreken, zoo ge er den kostelijken psalmbundel naast legt. Niemand mag dus de maat en de wijze van zijn eigen bevindingen aan anderen opleggen. Ook zal hij er niet mee pralen tot eigen verheerlijking alsof hij zeggen wilde: „Zoo rijk ben ik, en dus wel een bijzonder geliefd kind van mijn God.“ Dat zou even onbarmhartig zijn, als dat de rijke man al zijn schat voor het oog van den armen Lazarus uitstalde, als om hem te doen gevoelen, hoeveel hooger hij dan die arme Lazarus in de gunste van zijn God stond. Maar ook ontving hij ze niet om ze voor zich te houden. Schuchterheid blijft hier eisch, maar toch is alle gave aan een kind van God geschonken, hem geschonken voor heel de kerk. En de bevindingen der heiligen streken wel terdege, om ook anderen te troosten, rijker te maken en tot helderder inzicht te brengen. En dit effect bereiken ze ook, mits de begenadigde maar uit liefde spreke, in liefde op een ander nederzie, en zich wil spenen aan alle betweterij, zelfverheffing en zucht tot geestelijke pralerij.

Daarom is het heilig Sacrament bij de eerstelingen des Geestes gevoegd, om eerst door zijn kracht het zegel des Geestes waarlijk tot een zegel te maken. Bij het Sacrament toch komen allen saam, gaan allen onder één wolke door, en valt het sterke onderscheid tusschen Gods kinderen weer weg. Het is één Doop waarmee we gedoopt zijn, het is één Brood dat we breken, en één Beker die onder allen rondgaat. En nu is dit de wonderlijke ordonnantie Gods, dat het Hem belijft, die sacramentele teekenen te gebruiken als een instrument des Heiligen Geestes, waardoor Hij de zekerheid der zaligheid in zijn Sioten versterkt.

Geestelijke bevinding die los van het Sacrament is, blijft halverwege staan, en is blootgesteld aan onheilige werking. Maar voegt geestelijke bevinding zich saam met het sacramentele teeken, dan belijft het den Heere soms in wondersterke mate het zegel op de zielen te drukken, en het einde is één zielverrukkend jubelen in de liefde onzes Gods.

Want, en dit is het kostelijke, het zegel des Geestes geeft niet maar verzekering

van een werk Gods dat achter ons ligt, en voor een zalig bevinden in het oogenblik van het heden, maar heeft ook een onderpand voor de bange toekomst die ons wacht.

Het zegel des Geestes is profetisch. Wie verzegeld is kan niet uitvallen. God houdt hem, en niemand, zelfs geen Satan, kan hem uit de hand des Vaders rukken¹⁾.

KUYPER.

„In heilige sieradiën.“

Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag uwer heilkracht, in heilige sieradiën; uit de baarmoeder des laaglands zal u dauw uwer jeugd zijn.
Psalm 110:3.

„Heeren volk is een heerschare voor Immanuel, vergaderd en bestemd om Immanuel's strijden te strijden.“

Hoor maar wat Jehova in Psalm 110 tot zijn Uitverkorene zegt: „Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag uwer heilkracht; in heilige sieradiën zal het als versch gesprende dauw uit den schoot van den dageraad u toekomen.“

Als de nacht voorbij is gegaan, dan wordt de Oosterkim purper, en uit dat morgenrood van den dageraad schieten de prachtige stralen den dampkring in. Er grijpt afscheiding in de atmosfeer plaats. En met dat morgenrood worden duizenden en tienduizenden dauwdroppels op blad en bloem gesprend, glanzend en gloriend in de schittering van het morgenrood.

En zoo, zegt de Schrift, zal het ook voor Immanuel zijn, zoo dikwijls hij opstaat om den nacht van leugen en zonde, om het rijk en de macht van Satan te bestrijden.

Ook dan zal voor hem aan de kim het morgenrood purperen, en uit dat purper van den dageraad zal zijn volk, in menigte als de dauwdroppels ontelbaar, hem toevloeien, glanzend en gloriend in het heilig sieradiën, dat uit dat purper op hen geworpen wordt.

En belidspraak, voor wie ze indenkt, van onvergelyklijke schoonheid. Eenreizds die heerschappij van den nacht van leugen en ongerechtigheid. Daartegenover opkomend de Zonne der gerechtigheid. En nu uit den purpergloed die hierdoor geboren wordt, komen als tienduizenden dauwdroppels zoo ontelbaar en zoo schoon zijn geroepen hem tegen, en vormen om hem als een machtig, onafzienbaar heil, dat in schitterenden dos zich opmaakt en aanbiedt, om onder hem en met hem en voor hem op den dag zijner heilkracht te strijden.

Dien strijd strijdt Immanuel dag aan dag. Gisteren, heden, morgen. Die strijd gaat altoos door. En elken morgen, dat de dageraad weer aan de kinnen opgaat en de zon als een held haar stralen schiet, om in het bestemde veld den vijand te bestoken, gaat ook het hemelsch bazingsgeschal van Gods engelen uit, om al zijn volk opnieuw ten strijde te roepen, ze te roepen tot den strijd, die ook dien dag door Jezus weer gestreden zal worden tegen het rijk van duisternis en zonde.

Trekt gij in dien strijd mee op? Voelt, weet, merkt ge, hoe in uw huis, bij uw arbeid, in elke ontmoeting, bij elke verleiding, die heilige strijd ook door u moet worden meegestreden? En zijt ge in dien strijd een krijgsmeest die wilig optrekt? Immers, dat juist is een der teekenen: „Uw volk zal wilig zijn op den dag uwer heilkracht!“

Het is geen heiliger, dat met de bajonet in den rug en het pistool op de keel in den slag moeten worden gedreven. Maar zoals de troepen van Gustaaf Wasa jubelend en God lovend ten strijde trokken, en Cromwells leger-schaar knielde eer ze den strijd aanvingen, en psalmzingend tegen den vijand optogen, zoo en in nog veel hooger zin, is „Heeren volk een wilig volk, dat bezielt, met geestdrift, en om eigen leven niet denkend, moedig en wilig het zwaard uit de scheede trekt, en zijn goed en bloed veel heeft voor de banier van het Kruis.“

„Gord, gord, o held!“ roept dat leger zijn Veldheer dan toe, „het zwaard aan uwe zijde, en rijd heerlijk op het zuivere Woord der waarheid!“ en als dat volk de banier van Jezus dan maar wuiven ziet, dan is het niet tegen te houden, dan moet het mee den slag in, en wilig is het op elken dag van zijn heilkracht. Een corps van heilige Levieten, om den strijd des Heeren te strijden.

Maar ook dit is niet genoeg. Reeds op aarde geldt bij elk leger de wet, dat als de koning zelf aan het hoofd van zijn leger verschijnt, dat leger rijk en prachtig zal zijn uitgedost. Dan komt het in geen kazernepunje, maar in paradenst, gedost in zijn sieradiën.

En zoo nu wil de Heilige Geest in dezen psalm, dat ook het volk des Heeren voor zijn Koning zal uittrekken. Niet maar onafzienbaar in menigte, en wilig ten strijde, maar ook in heilige sieradiën.

¹⁾ Slechts volledigheidshalve wordt hier herinnerd, dat de verzegeling, waarvan in Openbaring 21 sprake is, een geheel ander karakter draagt. Deze doet op een bevrijd blijven van de weeten der laatste dagen.

En nu, *sieradien*, wie onder 's Heeren volk heeft die? Natuurlijk is bij dat geestelijk volk ook het stel *sieradien* geestelijk. Daarom staat er bij: *in heilige sieradien*.

Dus is het niet genoeg, dat ge het zwaard in de hand houdt, en u dekt met het schild des geloofs, en uw hoofd voorzien hebt van den helm der zaligheid; neen, bij dat alles moeten nog de *sieradien* komen, en er ontbreekt iets aan de ere, die Christus van u vraagt, zoo die *heilige sieradien* niet aan u schitteren.

Nu zijn *deze heilige sieradien* veleer. Wat u sieren kan is een rijke gave des gebeds. Is stille, deemoedige nederigheid. Is kalme, waarachtige ootmoed. Is zelfbedwang over alle kordheid en kwaad humeur. Is teedere nauwgezetheit der consciëntie. Is teedere nauwgezetheit der consciëntie. Is de macht van het woord of zang om den lof des Heeren te vertellen. Is dienende liefde. Is teedere deernis met wie lijdt. Is zoekende ontfoming over wat verloren ging. Is de heilige kunst om vrede te maken waar vrede verstoort werd. Is, om niet meer te noemen, stille duiding van eigen leed, een met geestdrift dragen van uw kruis, een roemen in de verdrukking.

Doch met wat naam ge den rijken overvloed van *heilige sieradien* ook noemen wilt, ze zijn alle *geestelijk*. Glans door de opgaande Zonne der gerechtigheid in u als dauwdruppel afgespiegeld. Heilige sieradien voor koning Jezus zijn nooit anders dan stralen uit zijn genade die zij opvinkt.

En nu komt in Psalm 110 de vraag aan u, *wie* heilige sieradien u sieren, zoo dikwijls ge optrekt in den strijd uws Heeren op den dag zijner heilkracht.

En dan, helaas, wat ziet ge dan om u heen? Wat speelt ge dan telkens aan uzelf?

Dit immers, dat we voor sieraad telkens assche in dien strijd aanbrengen, en de wapenrusting die de Heere ons toebereidt er ontbreekt door onze beoedeling.

Dit, dat zelfs de heiligen onder ons het al veel en wel vinden, zoo ze althans optrekken, en zoo ze het zwaard voor Jezus kruisen, maar zich dan ook allerlei geklag veroorlooven over hun kruis en allerlei geklamer over de benauwdheden die ze uitstaan.

Ja, om het kort te zeggen, dit, dat dit volk des Heeren al zeer zelfvoldaan en tevreden is, indien het niet maar boeleert met den vijand en het schild des geloofs noch het zwaard des Woords wegwierp.

Maar dat Jezus om een volk in *heilige sieradien* vraagt, wie bekomert er zich om? Wie denkt er aan?

Ja, er zijn enkelen aan wie ge de sieradien bespeurt, althans een *zacht* geestelijk sieraad. Er zijn er, die *gaarne* vergeven. Er zijn er, die stil en in heilige blijdschap lijden. Er zijn er, die rijk zijn in ontferming en deernis. Er zijn wonderdidders en bidsters. Er zijn zielen die van liefde overvloedig. Er zijn er, die machtig zijn in het vertellen van al den lof des Heeren.

Maar hoe klein is hun aantal!

O, Laat dat aantal toch *meerder* worden! Laat wie één sieraad heeft, bedenken, dat zijn Heere om een volk in *heilige sieradien* vraagt.

Laat onder dat geestelijk versierde volk ook nu naam gekend worden.

En bovenal, zoo ge *heilig* sieraad aan uw ziel moogt ontdekken, o, mijn broeder, mijn zuster, verzonid, dat sieraad niet door u op dat sieraad als ware het door u zelf gewrocht, te verheffen.

Alle heilige sieraad is nooit anders dan glans die afstraalt uit Hem!

KUVER.

Amsterdam, 9 Nov. 1888.

Wat ook sommige vrienden der Haagsche Synode tegenprutten, dit neemt het feit niet weg, dat deze Synode door haar bekend besluit in zake den Doop der Doeleerenden zichzelf leelijk in de vingers sneed; haar vijandschap tegen den Christus en zijn dienst nogmaals op het ergstelijk verried; en, buiten kijf, voor het oordeel van een onpartijdige nakomelingschap gewonnen ligt.

We binden daarover dan ook geen nieuw debat aan.

Er zijn zaken, waarop men een brandmerk zet, en dan hebben ze dit brandmerk, en geen zeepbel of waterstroom wascht er dit meer uit.

Niet, alsof zulk een brandmerk op zichzelf iets afdeed, maar omdat een lijn die scheef loopt, slechts als scheef behoort aangewezen, om te maken dat ieders oog er op valt, en ieder, behalve de knoerige architect en zijn helpers, er over roept, hoe scheef ze is.

Laat ons intusschen op één lichtpunt in deze droeve geschiedenis wijzen.

Ook in 1836, toen de actie van 1834 de Haagsche Synode voor dit zeldzame moeilijk vraagstuk plaatste, nam ze even *ergerlijk* besluit als thans.

Ook toen werd de vraag behandeld, of men den Doop, toegediend door zoogenamde leeraars, van wie in conventielen vergaderd zich tegen de Hervormde kerk stelden, zou erkennen; en ook toen had men den bozen euvelen moed, in zijn *odium theologicum*, en gedreven door kerkelijken hartstocht en bitterheid van hart, het heilige Sacrament des Doops te ont-heiligen en c. q. *herdoop* te gelasten.

Doch lang duurde dit niet.

Toen er wat meer water door de Hervormde sluis was gelopen, en de demon van den kerkelijken hartstocht wat tot bedaren kwam, hernam beradener sin de overhand, en besloot dezelfde Synode in *vlak tegenovergesteld* zin.

Had men toch in 1836 beslist (evenals nu en op geheel gelijken grond) dat men met den Doop van niet erkende kerken niet rekenen kon, later (1847) rapporteerde de commissie, dat het toch niet aangienig u geldigheid van den Doop van uiterlijke formaliteiten bij de Overheid te laten afhangen, en dat het geraden was zulk een Doop eenvoudig te erkennen.

En de Haagsche Synode zag haar fout, en zie, ze haalde een streep door haar vroeger onchristelijk besluit.

Hoeveel jaren zal het thans moeten duren, eer ze ook nu weer van haar dwaling terugkomt?

De hartstocht is thans zooveel teller.

Toch menen we een iegelijk die zijn goeden naam ook voor de toekomst liet heeft, zich niet door verdediging van dit Synodale Doopsbesluit in geestelijken en wetenschappelijken zin te *enancilleren*.

In de kerk van Ternaard in den ring Holwerd is een ernstig kerkelijk conflict uitgebroken.

Het geval droeg zich aldus toe.

Den 26 Februari 1886 verzocht de kerkeraad van Hoogeteintum aan dien van Ternaard om het bewijs, bedoeld bij art. 40 R. G. O., nimmers 14 ingezonden van Ternaard. De kerkeraad van Ternaard weigerde dit besluit op gronden, aan het gedrag ontleend. Van hen werd aangehouden, dat hun gedrag de eischen van goede trouw en oprechtheid verkrachtte en van sommigen (bij name genoemd) dat zij zich schuldig maakten aan vloeken, dronkenschap en openbare Zondags-ontheiliging. Eigenmachtig kende de kerkeraad van Hoogeteintum aan deze weigering geene waarde toe en ging tot aanneming over. Het Class. Bestuur van Dokkum, hiernede in kennis gesteld, maande den kerkeraad van Hoogeteintum tot voorzichtigheid en omzichtigheid. Toch bevestigde de kerkeraad, Bij deurwaarders-exploit gaf hij hiervan kennis aan den kerkeraad van Ternaard. Deze stelde het exploit in handen van 't Class. Bestuur. Dit bestuur nam beslissing in eersten aanleg en verklaarde de aanneming en bevestiging van bedoelde personen voor onwettig en nietig (18 Mei 1886). In hooger beroep bevestigde het Prov. Kerkbestuur van Friesland (4 Mei 1887) deze uitspraak en besliste dat de aanneming en bevestiging van bedoelde personen een onwettige handeling is en dat de kerkeraad van Ternaard terecht heeft geweigerd deze op onwettige wijze aangenomen en bevestigde lidmaten, als zodanig in te schrijven in het lidmatenboek der gemeente.

De Syn. Commissie (3 Dec. 1887) vernietigde deze uitspraak wegens gebrek in vorm en inhoud en droeg aan 't Prov. Kerkbestuur van Groningen de zaak ter eindbeslissing op. Dit bestuur verklaarde de aanneming enz. van 3 personen onwettig en van 11 wettig en gelastte hun inschrijving. De kerkeraad van Ternaard deed nog een beroep op de Synode; dit werd afgewezen op grond, dat de beslissing van 't Prov. Kerkbestuur van Groningen een eindbeslissing was. De kerkeraad van Ternaard stelde het Class. Bestuur van Dokkum met dit beroep in kennis en verklaarde niet overtuigd te zijn van de wettelijkheid der eindbeslissing en bracht als nieuw bezwaar tegen de bevestiging in: deze was niet geschied overeenkomstig art. 39 R. G. O. Een der bedoelde personen toch had den kerkeraad van Ternaard (3 Juni 1888) verklaard: „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdzaak gedaan waren.“

Het Class. Bestuur verklaarde niet in discussie te treden en gelastte de inschrijving vóór 16 Sept. 1888. Eene commissie uit het Class. Bestuur trachtte toen mondeling den kerkeraad tot inschrijving te bewegen. Deze bleef de wettelijkheid der eindbeslissing bestrijden en wees nogmaals op het nieuwe bezwaar tegen de wettelijkheid der bevestiging ingebracht. Den 22 Oct. 1888 is daarop de geheele kerkeraad geschorst voor den tijd van zes weken; de predikant met behoud van traktement.

Op dit conflict dient de aandacht gevestigd.

Het geval is zoo kras mogelijk.

De persoon in kwestie had verklaard „niet te weten noch te gelooven, dat de drie vragen in geest en hoofdzaak gedaan waren.“

Zelfs het Synodale *minimum* ontbrak dus.

Toch werd inschrijving bevolen.

Geluklijk vond de kerkeraad en met hem Da. Rijnbeert toen toch den moed, om te weigeren.

En nu zijn ze geschorst.

Wat nu?

We zouden terugkomen op het klein en steekhoudend geschrift, dat door de heeren Da. Feringa van De Klundert en Dr. Franssen van Ankeveen onder den titel: *De reglementen voor de Ned. Herv. Kerk en Gods Woord*, bij onze uitgever het licht zag. En dan zij er allereerst op gewezen, dat zich hier een hoogst eigenaardig levensteeken voordoet, dat niet kan nalaten indruk te maken.

Toen in 1886 de storm op kerkelijk eri opstak, deelde zich het kerkelijk korps in vier soorten van geesten.

Voorop stonden de *overtuigden*, die om 's Heeren wil reeds al te lang binnen den Synodalen muur tegen het Synodaal gezag hadden gestreden, en nu terstond gevociden, dat *overstand* bidden plicht was.

Achter hen stonden de *bloothartige avonturiers*, die zoolang ze dachten, dat het Gereformeerde korps zonder schrap of stoet ter overwinning zou gaan, zich beijverden om in particuliere brieven hun warme sympathie te betuigen, op den predikstoel en in kerkelijke vergaderingen luid en schrill tegen de Synode te roepen, en „haantje-de-voorst“ te spelen zoodra er een klein opstootje kwam.

Deze karakterlooze, onaanlijke en elk korps waartoe ze behooren ootterende lieden staken eerst hun voelhorens uit, wat weg het wel op zou gaan; vast besloten om zich definitief bij die partij te voegen, die hun ten slotte positie, traktement en promotie verzeerde. Aldus keken ze de kat uit den boom. Hielden zich een tijdlang zoo, dat ze nog evengoed Synodaal als Anti-synodaal konden kiezen. En merkten niet

even, dat de Overheid en de Politie en de Rechtbanken vóór de Synode kosen, of ze waren opeens volbloed Synodaal.

De Antisyndale rok, waarin ze dusver voor de goe gemeente geparaadeerd hadden, werd uitgetrokken en aan den kleerenjood verkecht, en plotseling waren er geen feller tegenstanders der Gereformeerden, en geen volijveriger trawanten van de Synodale Besturen dan de kerkelijke avonturiers zonder schaamte, zonder karakter en zonder eer.

In de derde plaats stonden de besluite tegenstanders, die Modern, Groningsch, Irenisch of Neo-Kohlbruggiaansch, als Edom om den uitkijk gingen staan, om zich het hart op te halen aan de smading en uiterwerping van hun broederen. God vergeve het hun!

Maar dan was er ook nog een *vierde soort* mannen, die aarzelden; die dusver nooit zoo achter de Gereformeerde legertros hadden gelopen, en er geen partij-zak van maakten; doch, teeder van aard en ernstig van zin, aanvankelijk metterdaad meenden, dat de Synodale Besturen nog te goeder trouw waren, en daarom op die onderstelde goede trouw wilden bouwen.

Over hun lippen kwam geen woord van bitterheid aan ons adres; aan kerkelijke promotie of traktement dachten ze niet; hooger belang hield hen bezig. En terwijl zelfs mannen als Prof. Dr. J. H. Gunning aanstands geroed waren, om zelfs zonder behoorlijk onderzoek, ook hun steen op de gestenigde broederen te werpen, waren zij worstelend, om met Gods hulp tot klaarheid en helderheid te komen.

Hun was het een zake voor den Heere. Zoo worstelen velen van deze broederen nog, en zoo hoort men telkens weer van een Synodalen predikant, die overkomt; van kerkeraadsleden die breken; van geloovigen die het juk der Synodale hiërarchie afwerpen.

De actie gaat nog altoos door, en zal blijven doorgaan.

Nu reeds kwam het in 223 kerken tot breuke met het Synodaal gezag.

Maar, en dit is het opmerkelijke, duaver had nog niemand onder deze ernstige zoekers de resultaten van zijn onderzoek openbaar gemaakt, en dat is het nu juist, wat de heeren Da. Feringa en Dr. Franssen doen.

Zij gunnen ons een blik in hun sielestrijd. Ze doen ons meeworstelen in hun wikkelen wegen van het tegen en het voor. Ze geven ons de gelegenheid al de stadiën van hun onderzoek te doorlopen. En ze leggen ons ook de gronden voor, die hen ten slotte van Godswege tot absolute verwerping van het valsche Synodale gezag dwongen.

Eén geval moge hierbij iets breder vermeld.

Toen in Januari 1886 de strijd uitbrak, nam het Classicaal Bestuur de houding aan, dat het ongetwijfeld zijn plicht erkende om de leugen uit te bannen en de Waarheid Gods te verrieden, maar dat de Amsterdamse kerkeraad de fout had begaan, om te veel aan *vermoedens* te hechten en te weinig gevraagd had naar *bewijs*.

Dit maakte op de heeren Feringa en Franssen indruk.

Hiervan was iets aan.

Het kon bij Dr. Vos c. s. streng rechtelijke opvatting wezen die hen droeg; en hoeveel beter zou dan alles niet loopen, zoo het Classicaal Bestuur zelf de zuivering onderhanden nam, en men niet, gelijk de Doeleerenden, aanstands brak.

Wie in Amsterdam kerstend, was wist dit wel beter, en *doezig* terstond, dat het den heeren Dr. Vos c. s. hierbij volstrekt niet te doen was om voor Gods Waarheid op te komen, doch uitsluitend om een *schijn* te vinden, waarachter ze zich verschuilen konden. Maar Da. Feringa en Dr. Franssen namen het toch aan; het kon goede munt zijn.

Doch dan moest dit ook *blijken*.

Gelijk ieder wist stonden te Amsterdam nog drie Moderne predikanten. Dat wisten ook Dr. Vos c. s. Het was dus hun plicht als kerkeraadsleden om deze leeraars aan te klagen, en als leden van het Classicaal Bestuur om hen in kerkelijke behandeling te nemen.

Doch zie, Dr. Vos c. s. deden niets.

Dat was ergerlijk.

En werd te ergerlijker, toen Da. Ternooy Apèl in het *Protestantenblad* zijn optreden in een godsdienstvergadering van den *Protestantenbond* aankondigde, en toch *engemidd* bleef, terwijl doeleerende predikanten, om hun optreden voor de Geschorsten, wel terdege bemoeielijk werden.

Dr. Franssen achtte toen het oogenblik gekomen, om het Classicaal Bestuur aan den pols te voelen, en zond een schrijven in, om het Classicaal Bestuur op deze ergerlijke verkeerdheid opmerkzaam te maken.

Het schrijven waarin hij dat deed is teeder en ernstig.

En wat antwoordde nu het Classicaal Bestuur van Amsterdam?

Zie het hier.

Amsterdam, 19 Maart 1888.

Bewaarde Broeders!

In antwoord op het 3de punt vervat in Uwe Missive van den 24sten Februari dezes jaars, als zoudt het Classicaal Bestuur van Amsterdam zich schuldig maken aan plichtverzuim tegenover den WelEerw. Heer K. F. Ternooy Apèl, Predikant der Nederl. Herv. Gemeente te Amsterdam, in zake het houden van godsdienstvergaderingen van een afdeeling van den zoogenamden „Protestantenbond“ hier ter stede, heeft het Bestuur, heden vergaderd, de eer U te antwoorden:

1º, dat hoe men ook oordeelt over het houden van godsdienstvergaderingen buiten de kerkgebouwen, of van conventielen, 't welk sedert overoude dagen in onze Kerk geschiedde en steeds een hoogstmoedelijk punt voor haar Bestuur was, zulks thans altemeer en van ver-

schillende zijden plaats heeft, zoodat het eene zaak van algemeen belang is en voor zoover het betrekking heeft op onze classis dit behandel moet worden op de classicale vergadering (Alg. Regl. Art. 40 al. 4);

2º, dat ons Bestuur volstrekt onbekend is met de Statuten van den „Protestantenbond“, en dat, al ware het dat deze Statuten in strijd zijn met Art. 3 van het Regl. v. Kerkelijk Opleiding en Tucht, iemands optreden in eene vergadering van dien bond, of van welk ander sedelich lichaam ook, volstrekt niet bewijst, dat hij zich gedroeg in strijd met zijne belijdenis, bovenbedoeld;

3º, dat, voor zooverre ons bekend, geen der Predikanten, onder ons opzicht staande, in de laatste twee jaren opgetreden is in zulk een samenkomst binnen ons Classicaal ressort;

4º, dat voor iedere klacht en voor elke behandeling van eene verkeerdheid, die men meent te bestaan gegronde bewijzen dienen overgelegd te worden, en

5º, dat, zoo de Kerkeraad van Ankeveen zich gedrongen voelt tot bemoeieling 1) met de zaken van de Amsterdamse Gemeente, hij in elk geval dient te zorgen voor de noodige bewijstukken,

zoodat het Bestuur geene termen vindt om op uwe klacht over ons vermeend plichtverzuim in te gaan.

Het Classicaal Bestuur voornemens (was get.) B. J. ADRIANI, Praeses.

G. J. Vos Az., Scriba.

Pijnlijke huichlarij!

Een Classicaal Bestuur, dat in de dagen van het Conflict achter alles wist te komen en op de geniepigste wijze door opgeraapte leugens zelfs broederen verdacht maakte, speelt, nu het een loochenaar van 's Heeren Godheid geldt, opeens den onnozele.

Dr. Vos en Da. Adriani weten niet wat de *Protestantenbond* is.

Dr. Vos en Da. Adriani weten niet dat Da. Ternooy Apèl Modern is.

Dr. Vos en Da. Adriani verkeeren in goeden gemoede in den waan, dat Da. Ternooy Apèl op den kansel en in de catechisatie „den vollen raad Gods verkondigt.“

Zoo spreekt men leugens, klinkklare leugens in officie'e taal.

En dat doen mannen, die zeggen voor de eere Gods op te komen.

Of verschuilen ze zich achter de uitvlucht, dat zij het wel persoonlijk wisten, maar niet als Classicaal Bestuur, dan zij gevraagd: Als alle leden van een college iets weten; en alle leden zijn *verplicht* om, als ze het weten, er een eind aan te maken; of er dan ergerlijker spelen met woorden denkbaar is, dan een verklaring namens zulk een bestuur van zijn *onwetendheid*.

De kerkeraad van Ankeveen bleef noch tans halm en antwoordde zakelijk en ernstig aldus:

WelEerw. en Eerw. Broeders.

In antwoord op Uw missive van 19 Maart, waarin Gij ons dient van bescheid op ons schrijven van 24 Febr. omtrent Da. Ternooy Apèl meent wij U het volgende onder de aandacht brengen.

1º, dat Uw gronden om het houden van godsdienstvergaderingen buiten de kerkgebouwen of van conventielen van uwe wegen ongemoeit te laten ons volstrekt onhoudbaar voorkomen met het oog op de missiven des Cl. Bestuurs d.d. 31 Mei 1886 en 12 Nov. 1886 omtrent het optreden van sommige predikanten in de lokalen, waarop wij in ons schrijven van 24 Febr. reeds wezen, aanhelende bl. 290 en 291 van „het keerpunt in de jongste geschiedenis van Kerk en Staat“ geschreven door Uwen scriba, ter meerdere rechtvaardiging des Cl. Bestuurs, welke schrijver zelf getuigt: „ik mocht toch niet blijven zwijgen te moest het doen, die reeds als Scriba van dat Bestuur geacht werd, het best met alles bekend te zijn“ (bl. VI der voorrede).

Zag immers het Cl. Bestuur toen in het dienst-doen in de Lokalen „ondersteuning van het verzet“ en „schromelijke benadeeling van de belangen der Amsterdamse Gemeente“ (bl. 290), „een tarten van de Kerkbesturen“ (bl. 291) wel te verstaan „zoolang de Geschorsten niet afgezet of afgezonderd waren“ (bl. 291). Wij kunnen niet anders vinden dan dat het Cl. Bestuur *minstens* hetzelfde of iets dergelijks moest zien in de handelwijze des heeren T. A. (et tutti quanti), zoolang deze in dienst der Ned. Herv. Kerk blijft of gelaten wordt, welke Kerk een bepaalde leer heeft, waarmede Da. T. A. zich niet verenigen kan.

2º, dat Uw tweede punt van verantwoording (onbekend zijn met de Statuten van den Protestantenbond), opnieuw bewijst dat ons wijzen op Uw verplichting om „toezicht“ te houden niet overbodig was, daar Gij wetende dat tegenover de godsdienstvergaderingen der Ned. Herv. Gemeente de Protestantenbond andere godsdienstvergaderingen organiseerde, zelf verklaart alsnog onbekend te zijn „volstrekt“ voegt Gij bij onbekend; wij vragen of „officieel“ niet meer overeenkomstig de waarheid is) met zijn statuten: Gij elken niet toezicht op predikanten uit uw eigen ressort of van elders (vgl. webr bl. 290 en 291 Keerpunt) ook tot een verkeerddoel medewerkten.

3º, dat wij het een volstrekt niet al te gewaagde gevolgtrekking blijven achten uit iemands *privijld* lid en zelfs secretaris van een vereniging worden, te besluiten tot sympathie met de beginselen der vereniging.

4º, dat *jufte* na 't ontvangen van Uw missive ons bleek dat Da. T. A. opnieuw in Weesp voor den Protestantenbond is opgetreden, waarvoor wij u het nummer van de *Wespser Courant* zoodat van Donderdag 22 Maart als van Zondag 25 Maart toezenden.

5º, dat wij behoorlijk en genoegzaam aangeduid hebben wat o. l. verkeerddoel was bij U, en voldoende gronden en aanduidingen gegeven hebben voor wie het ernst is; en dat wij ons niet zullen vermoeien om te doen wat uw werk is, noch om wiskunstig te bewijzen wat men liever niet bewezen wil zien; daar de Heere een volk *ijerig* in goede werken zoekt, *godelij* knachten begerpt; en

6º, dat wij Kalas vraag: Ben ik mijns broeders hoeder? noch des priesters en levits

1) Wij curiëren.

Plaats hiernaast wat Prof. Goozen in de *Kerkelijke Courant* van 21 Juni '88 schijft blz. 2 kolom 2 naar aanleiding van het Synodale voorstel tot uitbreiding van het Regl. op de benoeming van ouderlingen en diakenen en de benoeming van predikanten. Hij zegt dan: „laten de kleinere gemeenten niet denken? Wat gaan deze dingen ons aan?“

Als een klein en onaanzienlijk lid lijdt, lijdt reeds het Rijkham mede — wat dan als 't leden kwalijk gaat zoo groot en vol betekenis als de gemeenten met twee tot tien a dertig predikanten?“

„zich“ niet „bemoeien“ met den gewone in de gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan, als voorbeeld voor den Christen gesteld vinden.

Met de ernstige bede dat Gij alsnog tot inzien van uw nalatigheid en zonde moogt komen, stellen wij andermaal ons schrijven van 24 Febr. voor uw aandacht, tevens u verzeke-rende dat wij niet verder discuteeren zullen, daar 't ons niet te doen is om „gelijk te krijgen“, maar alleen om U met allen ernst en nadruk doch in den *geest der liefde* te waarschuwen, gelijk wij nu ten tweede male doen.

De Kerkeraad der N. Herv. Gem. te Ankeveen, (was get.) H. FRANSSEN.

JAN HOETMER.

En wat is nu de *finale*?

Dit briefje van Dr. Laurillard en Dr. Vos.

Aan den Eerw. Kerkeraad der Nederl. Herv. Gemeente te Ankeveen wordt bij dezen bekend gemaakt, dat zijn schrijven van 27 April in 1888 in zake Protestantenbond door het Class. Bestuur van Amsterdam voor notificatie is aangenomen.

Het Bestuur voo-n., (was get.) E. LAURILLARD, L. P. Aesidis.

G. J. Vos Az., Scriba.

Schrikkelij, niet waar?

Dr. Laurillard, zelf Modern, komt met Dr. Vos aan den kerkeraad van Ankeveen, die voor de Waarheid Gods opkwam, melden, dat men zulk gebeuzel voor *notificatie aannemt*.

En dan zijn er nog gemoedelijke, vrome kinderen Gods, die waarlijk meenen dat een stel Besturen, dat zoo door en door verleugend en valscht is, heuch en valscht geen kerkelijke Overheid van Godswege zou zijn!

Dan men toch ophoude zijn ziel langer te bezondigen!

Zoo bleek dan duidelijk dat er tusschen Da. Gravemeyer en de *Heraut* geen geschil bestaat over het Labadisme.

Elke poging, om de eenheid der kerk te verbreken (er wille van de hypocrieten of overtreders, keurt Calvijn, keurt Da. Gravemeyer en keurt de *Heraut* beslist af.

Maar volgt daaruit nu, dat Calvijn ook de Doelantie afkeurt?

Veroorloof Da. Gravemeyer, die ook kerkhistorie kent, ons hierbij een vraag.

„Toen in den aanvang der 17de eeuw onze toenmalige kerken, om aan de overheersching van het Remonstrantisme te ontkomen, in *dolantie* gingen, deden onze vaders dit toen in Labadistische aan-drift, ja dan neen?“

En hij zelf zal getuigen: „Daar was geen kwestie van!“

Maar is dit zoo, cilieve, waarom schuilt er in de doeleering onzer toenmalige vaders dan geen verbreken van de eenheid der kerk op Labadistische gronden, en in de onze wel?

Droeg de tegenwoordige Doelantie, gelijk zij te Kootwijk, Voorhuizen, Reitsum enz. begon, ook maar eenigermate een Labadistisch karakter?

Kwam aan Da. Gravemeyer van bannen, uitkeeten en alsnitsdien onzerzijds ook maar een liende ter oore van wat het Synodaal Genootschap in dit stuk bestond?

En wat het punt der Belijdenis betrof, stemt Da. Gravemeyer niet toe, dat de belijdenis der Waarheid zelfs in de Remonstrantische kerkeraaden van die dagen nog heilig was te achten, vergeleken bij wat thans ten onzent in het Genootschap wordt gezien?

Doch er is meer.

Ook Calvijn zal tegen Da. Gravemeyer getuigen en hem, ongetwijfeld tot zijn spijt, geheel onverwerpen.

Da. Gravemeyer citeerde Calvijn half. Hij citeerde Calvijn in zoverre hij *anti-Labadist* was. Maar Calvijn, den fellen kampioen tegen de Hiërarchie en haar innerlijke leugen, liet Da. Gravemeyer rusten.

Tegen die halfheid nu protesteerden we.

Da. Gravemeyer heeft zomin als iemand recht, om zich op Calvijn te beroepen, tenzij hij hem ten voeten uit vertoone, met zijn volle gelant.

En ziehier dan wat Calvijn ook in datzelfde vierde boek van zijn *Institutie* zegt, en wat Da. Gravemeyer, zonder onwetenschappelijk, onwaar en onrechtvaardig te worden, niet had *mogen* overlaan noch weglaten, zoolang hij er prijs op stelt om door zijn lezers voor een waarachtig getuige te gelden.

Calvijn zegt dan Boek IV, cap. II, § 1, aan het slot: „Zoo de ware kerk een pilaar en eene vastigheid der waarheid is, is het zeker, dat er geene kerk is, WAAR LEUGEN EN VALSCHHEID ZICH VAN HET BEWIND HEBBEN MEESTER GEMAAKT.“

Is het nu een feit of vermael, dat in het Synodaal Genootschap leugen en valscheheid zich van het bewind hebben meester gemaakt?

Durft, kan, zal Da. Gravemeyer ontkennen, dat het Synodaal bewind van dit Genootschap, dat nu zeventig jaren lang steeds de waarheid gekrenkt, de leugen beschermd heeft, en loochenaars van de Godheid des Verlossers, van de Verzoening door zijn bloed, van zijn Verrijzen en Zitten aan Gods rechterhand, in zijn vergaderingen liet voorzien, beantwoordt aan Calvijn's zeggen: „dat leugen en valscheheid zich van het bewind in dit Genootschap hebben meester gemaakt?“

En is dit zoo, kan het dan ook maar één oogenblik twijfelachtig zijn, of Gods kinderen hebben dit Genootschap zeer be-lisist, en zonder eenige verbloeming als